

УКРАЇНСЬКІ ПИСЬМЕННИКИ ПРО НАРОДНЕ СВЯТО РІЗДВА ХРИСТОВОГО

КОЛЯДУВАННЯ У ЗІНЬКОВІ (На батьківщині М. Зерова)

Надходили Різдвяні Свята. Ще за кілька днів перед цим святом Олесь та Павлик сходили у Соколовщину і там, щоб ніхто не бачив, в колишньому маєтку Панаса Петровича, над його лісом, відрізали ножом дві гілочки з ялинки і щасливо повернулися з ними додому. З цих двох гілочок вони зробили досить гарну, кучеряву різдвяну ялинку, і, вставивши її в зроблене ними спеціальне перехрестя, прикрасили різними ялинковими прикрасами. Всі знали, що ялинка влаштовується в честь Різдва Христового, і тому брати будьщо з неї перед цим святом с порушенням пошани до самого свята.

Пошана ж ця була у них настільки глибокою і широкою, що з певністю можна й тепер ще сказати, що її не могли б вирвати у цих дітей найбільші спокуси. Немає слів, щоб висловити ті передріздвяні почуття, що сповнювали тоді їхні душі і тишили їхні серця якоюсь, здається, неземною радістю. Та хіба тільки їхні!...

Ось і святий Вечір на Крохмалівській вулиці. Маленькі діточки, часом у супроводі когось із дорослих, розпочинали розносити святу вечерю своїм рідним і близьким знайомим.

Всі вони йдуть з якоюсь особливою смиренністю і побожністю, і боязко підходять до дворів зі своєю вечерєю. Павлик також вийшов на вулицю, щоб подивитися на це відрадне для його душі видовище і пригадати при цьому і свої колишні дитячі роки коли й він, як тепер ці маленькі дітки, тишив своє дитяче серце невимовною святістю цього незабутнього передріздвяно-Христового Вечора і спрямовував свої дитячі думки до Того, кому так палко молився він щодня.

По Святій Вечері, перед якою Павлик, як і завжди, розпочинав належну молитву, та по радісній спільній втісі біля ялиночки закінчується і свято Христового передріздвяного вечора...

Нарешті, надійшов довгожданий час. Наші юні друзі, яким тоді було переважно по 14—15 років, з сяючими обличчями і веселою посмішкою на устах, приступають до свого діла...

Починаючи своє колядування майже від Крохмалівської вулиці, вони відчиняють хвіртку і заходять на подвір'я шановного тоді мешканця Крохмалівки Якіма Гриба. З хати чується легенький гомін, а слідом за ним у вікно показується усміхнене обличчя вусатого господаря. Добрий вечір, чи колядувати? — голосно кричить до вікна Грицько Гриб — син господаря хати.

— Колядуйте, колядуйте, — відповідає йому його батько і відразу ж виходить з хати до колядників. Та ви, хлопці, заходьте в хату, — поважно говорить до них Яким Пилипович і пропускає їх усіх до сіней.

Слідом за колядниками до хати заходить і господар. Ну, починайте молодці, — щастя вам Боже! — говорить ласкаво господиня до ко-

лядників і підійшовши до свого чоловіка щось шепоче йому на вухо. Хлопці швидко переглядаються між собою, злегка підносять до гори свої голови, і по хаті розноситься гарний спів приємних молодих голосів:

Щоб і хліб родився,
І щоб скот плодився,
І щоб цьому господарю
Увесь двір звеселився —

кінчають на цьому наші колядники свою коляду і схиляють голови.

— Добре хлопці, добре, дякуємо вам, — говорять майже разом господар і господиня усміхаючися до колядників.

Ну, стара, дай їм щось від себе, а я вже знаю що їм потрібне — говорить поважно господар і відразу ж питає у колядників: хто з вас міхоноша?

Ну, на ж тобі на початок, — продовжує далі господар хати і кидає до Павликової торбинки кілька сріблястих дзвінких монет.

Наші колядники залишили їхню хату і з реготом та жартом спрямувалися до будинку Василя Коломийця. На дворі вже вечоріло. Легенький сніжок ледве помітно спадав на протоптані льодьми стежки і застелював їх своєю пухнастою ковдрою. З деяких будинків та хат показалися вже надвечірні вогні і, розкидаючи своє блискуче проміння по святково прибраних кімнатах, ніби зазивали наших колядників до своїх різдвяно настроєних господарів. З будинку Василя Коломийця чується аж на вулицю спів прекрасного сопрано — доньки господаря Марії, що є одною з краших співачок церковного хору зінківської української автокефальної церкви Трьох Святих. Наші колядники, почувши цей спів, швидко підбігають до вікна будинку і голосно запитують у господарів: добрий вечір, чи колядувати? З хати ніхто не відповідає. Добрий вечір, чи колядувати? — повторюють хором під вікном наші хлопці і легенько стукають у шибку.

Господарі дозволяють колядувати.

— Нова радість стала,
Яка не бувала,
Над вертепом звізда ясна
Ввесь світ осіяла, —

лунає на все подвір'я інша вже тепер Різдвяна колядка і, здається, разом з святковим настроєм наших колядників весело летить аж до небес Всевишнього... З хати виходить старенький вже господар. Він дає колядникам святковий дохід і вони швидко вибігають знову на вулицю і йдуть далі вздовж Крохмалівської вулиці. Дійшовши до двору Юлії Івановни Крамаренко хлопці зупиняються.

— А чи не зайти б нам і сюди Христа славити? — говорять деякі з колядників.

З хати виразно чується людська розмова. “Добрий вечір, чи колядувати?” — голосно вигукують хлопці і уважно прислухаються до відповіді господині. У хаті відразу ніби все завмерло і звідти не чути вже жодного слова. “Добрий вечір, чи колядувати?” — знову запитують наші колядники і починають стукати в шибку. Як і перший раз, з хати не чути жодної відповіді.

— А, що там її питати далі — звертається до хлопців розгніваний Володька і на повний голос починає під вікном:

Добрий вечір тобі, пане господарю, радуйся!
Ой, радуйся земле, син Божий народився.

Всі колядники відразу підхоплюють цю колядку і, замість даремних запитувань, до хати Юлії Івановни несеться вже ця прекрасна українська Різдвяна пісня. І сталося щось надзвичайне! Чи то слова цієї колядки, чи шовкові голоси колядників чи, може, голос сумління Юлії Івановни розворушили таки її чуття у цей Різдвяний Святий Вечір і вона, швидко

засвітивши лампу у своїй кімнаті, ласкаво вийшла до колядників з щедрою винагородою.

Відвідавши ще кілька дворів мешканців Крохмалівки і поділивши між собою свій Різдвяний доход, наші колядники весело розійшлися кожний до свого дому.

*Борис ЦИБУЛЬСЬКИЙ**

НАВЕЧІР'Я ХРИСТОВОГО РІЗДВА

Празник Христового Різдва належить до найбільших празників нашого церковного року. Тож св. Церква маючи на увазі величчя і значення цього празника, рік-річно приготує своїх вірних на стрічу нашого Спасителя молитвою і постом. До тієї цілі служить Пилипівка, передпразничні богослужби та відправи в день Навечір'я Різдва. Що ближче до Христового Різдва, то щораз частіше у стихирах і канонах та тропарях наших богослужб говориться про вифлеємські ясла, де має спочити Божий Син, про Його Пресвяту Матір Марію, св. Йосифа Обручника, про вертеп, звізду, ангелів, пастухів і царів.

Вершок цього святкового приготування становить день Навечір'я Різдва. Це день чування, молитви й посту. Має завітати гість із самого неба, тож треба на його прихід гідно приготувитися. Свят-Вечір має не тільки свої глибокі змістом церковні відправи, але передусім він багатий у нашому народі в повні символіки обряди і звичаї, з яких деякі сягають ще дохристиянських часів.

Святкування Навечір'я перед празником Христового Різдва сягає перших віків християнства. Вже в 4-му віці було церковне правило, яке означувало, як святкувати Навечір'я, коли воно випаде в неділю...

Навечір'я празника Різдва має осібну богослужбу, що зветься Великі або Царські Часи. Їх мав уложити ерусалимський патріарх Софроній. Царські Часи служаться три рази в році: в Навечір'я Різдва, в Навечір'я Богоявління і в Велику П'ятницю. Царські Часи перед Христовим Різдом так уложені, що в їхніх псалмах і в читаннях пророків із Старого Завіту, є зібрані головні пророцтва відносно обіцяного Месії. Зі св. Євангелії читаються події зв'язані з Христовим Різдом, а стихири оспівують воплощення Божого Сина, місце й обставини Різдва. В часі відправи Царських Часів св. Євангелія лежить на тетраподі, як символ Христа, що вже прийшов і голосить нам свою Божу науку. Свою назву дістали Царські Часи від того, що колись у Візантії на їхній відправі завжди бували присутні цісарі зі своїм двором. При кінці відправи було в їхню честь осібне многоліття.

Духовне приготування в українській родині

День Навечір'я завершує 40-цю перед Різдом. Цього дня обов'язує строгий цілоденний піст. Ціла родина відчуває, що сьогодні вечером має завітати до неї дуже бажаний небесний гість. Звідси пливе той глибоко святковий і духовний настрій у родині. Наші предки високо цінити й ревно зберігали піст цього дня аж до появи вечірньої зірки. Київський митрополит Максим (1283—1305) у своїм правилі про пости каже, що в який би день Навечір'я Різдва не випадало, навіть у суботу й неділю, треба того дня зберігати строгий піст. І щойно по вечірні він дозволяє покріпитися хлібом і вином. Такий самий піст він наказує заховати і в Навечір'я Богоявління.

* Текст (уривок значною мірою автобіографічної повісті) подаємо виданням: *Цибульський Борис. Люди козацького серця (Слідами жорстокої долі).* — Париж, 1961. — С. 25 — 32.